

"הטיול" – מבצע ההברחה של תנועות הנוער בהונגריה

מטרות:

1. הכרות עם פעולת ההברחה של מחתרת תנועות הנוער הציוניות בהונגריה, אשר הצילה במבצע ייחודי הנקרא "הטיול", אלפי יהודים ממוות.
2. חשיפה לפועלם מעורר ההשראה של חברי המחתרת ונשות ואנשי תנועות הנוער שפעלו בהונגריה בשנות המלחמה והשואה.
3. הזדמנות להכרות עם זווית פחות מוכרת של תקופת השואה ממנה עולה גבורת היחיד והתנועה.

עזרים:

רשימת חפצים ; סרטון

מבנה השיעור:

משך	תמצית הפעילות	שלב	
5 דקי	הסבר כללי על תקופת הזמן בה יעסוק המערך	פתיחה	1
15 דקי	הצגת מפעל ההברחה של תנועות הנוער, והתנסות בקבוצות מה החפצים שחשוב לקחת	למה מבריחים? איך מבריחים אנשים?	2
10 דקי	שיחה משותפת על העבודה בקבוצות	דיון	4
5-7 דקי	שם הצופן "טיול"	צפייה בסרטון	5
10 דקי	שיחה על הבחירה ההחלטתית וכובד האחריות שנטלו על עצמם חברי תנועות הנוער במבצע "טיול"	דיון מסכם	6

לפני השיעור - רקע למורה:

במהלך אביב-קיץ 1944, עם פלישת הנאצים להונגריה, נשלחו רוב יהודי המדינה לאושוויץ.

רבים אחרים נרצחו בפוגרומים שהונהגו על ידי ההונגרים.

זו היתה ההשמדה המהירה ביותר בזמן השואה: תוך פחות מתשעה חודשים הושמדו מעל 550 אלף יהודים, בהם

כשלושה רבעים מיהדות הונגריה ורבים שהגיעו למדינה לאחר סיפוח אוסטריה וכיבוש צ'כיה.

על אף היותה של הונגריה חלק ממדינות "הציר", וחוקים אנטי יהודיים הונהגו בה, היו היהודים "מוגנים" באופן יחסי מפני פעולות גירוש והשמדה, על ידי השליט מיקלוש הורטי שלא אהד את מדיניות החיסול המוחלט של הנאצים, ובעיקר משום שהעריך שזה יעניק לו את אחדת המערב ככל שהנאצים יובסו.

עם תחילת הגירוש מהונגריה, והעדויות והסיפורים שהצטברו על אושוויץ, החלו להתארגן תנועות הנוער במבצעי הצלה שונים – תחילה עבור חבריהם, ובהמשך עבור הקהילה.

התנועה הציונית בהונגריה לפני המלחמה לא היתה מפותחת במיוחד, אך פעלו בה תנועות נוער ציוניות רבות: השומר הצעיר, דרור-הבונים, הנוער הציוני, עקיבא ורבות אחרות. כולן התאגדו ערב הפלישה תחת גוף אחד: 'מחתרת תנועות הנוער הציוניות'.

למחתרת תנועות הנוער הציוניות היה תפקיד מכריע בפעולה ההצלה. מבצע טיול היה אחת מפעולות אלו.

1. פתיחה

לקראת סוף המלחמה, פלשה גרמניה הנאצית להונגריה, והחלה בהשמדת יהדות הונגריה. מתוך ידיעה שתבוסת גרמניה הנאצית הולכת ומתקרבת, החלו תנועות הנוער הציוניות במדינה להציל כמה שיותר מיהודי המדינה ולהבריח אותם מהונגריה הכבושה למדינות בטוחות. בשיעור הקרוב נלמד על "הטיול" - מבצע הברחה של תנועות הנוער בו כ-3,000 יהודים הוברחו מהונגריה לרומניה, וכך גם נתנו השראה לאלפים נוספים לפעול באופן דומה.

2. למה מבריחים אנשים? איך מבריחים אנשים?

לאחר פלישת הגרמנים להונגריה, הוקמה מחתרת תנועות הנוער הציוניות בהונגריה. פעולה מרכזית וחסרת תקדים של המחתרת היתה "הטיול"; הצלה, והברחה של אלפי יהודים את הגבול. התנאים בהונגריה לא התאימו ללוחמה פרטיזנית (אין ביצות, אין הרים, אין יערות להסתתר בהם). יתר על כן, כבר היה ידוע מעדויות של פליטים שהגיעו מפולין ומקומות אחרים על הגירושים ועל השמדה, וכי למעשה "אין כבר יהדות אירופה". לכן החליטו מנהיגי תנועות הנוער הציוניות לרדת למחתרת ולנסות להציל כמה שיותר מחבריהם ומבני עמם.

- מחלקים את הכיתה ל-4 קבוצות:

כל קבוצה מקבלת רשימה של חפצים שמתוכם היא צריכה להחליט - אילו חפצים צריך כדי להבריח אנשים ממדינה אחת לשניה (עד 5 חפצים). הרשימה:

אקדח; ספר קריאה; עיפרון; סרט זרוע; תמונה משפחתית; ספר תפילה נוצרי; חבילת שטרות תהילים; צלב; מטפחת; איפור; תעודת זהות; תעודת זהות מזויפת עם שם נוצרי

כל קבוצה משתפת מה היא בחרה לקחת.

3. דיון

- מדוע בחרתם/ לקחת חפץ כזה ולא אחר?
- מה הנחה אתכם/ בבחירה?
- מהם הסיכונים במבצע מורכב כזה? אילו סיכונים לקחו על עצמם המבריחים ואלו הבורחים?

4. צפייה בסרטון שם הצופן "טיול"

להלן קישור לגרסה המלאה:

https://www.youtube.com/watch?v=cPfTdPTGfKI&ab_channel=BennyBarzilay

מיקוד צפייה: מההתחלה עד דקה 30: 2; מדקה 00: 7 עד דקה 40: 7; מדקה 42: 22 עד דקה 36: 24; מדקה 23: 45 עד דקה 06: 46

ניתן לצפות בסרטון ערוך כיחידה אחת כאן: <https://youtu.be/uy8WaybSx2A>

5. דיון מסכם

- מה נדרש מחברי מחתרת תנועות הנוער הציוניות כדי להצליח להבריח אלפי יהודים מהונגריה לרומניה ולהציל אותם ממוות?
 - מה היו הסיבות שהביאו להחלטת חברי המחתרת לסכן את חייהם כדי להציל יהודים רבים אחרים?
 - מהם הדברים שסייעו להם לבצע מבצע אמיץ זה, תוך כדי סיכון חייהם?
 - מדוע לדעתכם היו אלה דווקא חברי תנועות הנוער הציוניות שהובילו את המחתרת?
- בשיעור הזה הכרנו את המושג "טיול", מבצע מרשים, אמיץ ורחב היקף שהיה חלק מפעולות ההצלה של מחתרת תנועות הנוער הציוניות בהונגריה להצלת אלפי יהודים.
- בשיעור הבא נלמד על סיפורי גבורה נוספים של המחתרת החלוצית, בנוסף ל"טיול".